

МАТЕРИЈАЛИ

Јован ЈАНЕВ

ЕДЕН ДОКУМЕНТ ЗА ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЈАТА И АСИМИЛАЦИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД ВО ЕГЕЈСКИОТ ДЕЛ НА МАКЕДОНИЈА ОД 1920 ГОДИНА

Крајот на Првата империјалистичка светска војна истовремено го означува и почетокот на новото ropство над македонскиот народ разделен помеѓу соседните буржоаски монархии, Грција, Србија, Бугарија и Албанија. Притиснат под големогрчката, големосрпската, големобугарската и големоалбанската буржоаска реакција изразена во систематското задушување на неговата национална самобитност, македонскиот народ беше подложен и на континуиран бел терор од страна на режимите на споменатите држави.

За начинот и методите на спроведувањето на теророт врз македонскиот народ, зборува и еден српски документ¹⁾ кој се наоѓа во фондот на министерството за внатрешни работи на Кралството на Србите, Хрватите и Словенците, во архивот на Југославија, а кој ние сакаме да го презентираме. Документот заслужува внимание и поради тоа, што е во непосредна врска со текот на развитокот на општествено-политичките, економските и националните прилики на македонскиот народ во Егејскиот дел од Македонија под Грција, каде македонскиот народ по силата на решенијата на меѓународните империјалистички кругови, беше подложен на груба колонизација, асимилација и денационализација, дури и на физичко истребување — геноцид.

За нашето истражување, документот што го разгледуваме има посебна историска и научна вредност. Тој документ е еден од ретките во кој еден официјален претставник на министерството на војската и морнарицата од Кралството СХС, зборува за

¹⁾ Архив Југославије, Фонд: Министерство внатрашних послова, фас. 34, архивска единица 98, МИНИСТАР. ВОЈНО И МОРНАРИЦЕ, Опште Војно Одељење, Пов. Ф. Б. Бр. 447, 13. маја 1920. године, Београд, По заповести Министра Војног, Началник — Пуковник, Пет. Ј. Марковић, Министерству Внатрашних Дела, достављено: Пред. Министар. Савета, Министар. Ин. Дела, Министар. Ун. Дела, примљено 15. V. 1920.

мокедонскиот народ и македонскиот јазик на територијата на соседна Грција, во времето кога во Вардарскиот дел на Македонија, во составот на новоформираната државна творба СХС, македонскиот народ и македонскиот јазик воопшто не беа признаени.

Во првиот дел на документот од една страна станува збор за активноста на четите од врховизираната ВМРО т.н. „автономисти“, кои во текот на истата 1920 година, се ставија во директна служба на големобугарскиот двор и на неговите империјалистички аспирации кон преостанатите делови на Македонија. Од друга страна, во содржината на односниот документ е регистриран и фактот во врска со присуството на дел од активност на големосрпската политичка дејност инсталирана уште во турскиот период во длабината на централниот дел на Македонија, каде се наоѓале инфилтрирани нејзини луѓе во органите на турската власт на теренот, со цел: да ги пронаоѓаат и ликвидираат „бугарските комити“²⁾.

Во вториот дел од документот, можно е објективно да се согледаат големодржавните намери и мерки на режимот на големогрчката буржоаска монархија и реакција во Егејскиот дел на Македонија, каде поради спроведувањето на неиздржливиот бел терор од страна на грчките власти, само од пограничните области под Грција, од почетокот на Балканските војни до средината на 1920 год., биле принудени да пребегаат 28 Македонски фамилии во Гевгелија, и тоа од селата: Шопница³⁾, Мочуково⁴⁾ и Лумница⁵⁾.

Со оглед на тоа, дека во приложениот документ станува збор за појавата и манифестирањето на чист македонски национален елемент не помешан со други националистички и пропагандистички примеси, кој во себе по се судејќи содржи одреден број на објективни моменти од текот на процесот, динамиката и развитокот на закономерноста од денационализацијата и асимилацијата на македонскиот народ, во прилог на конста-

²⁾ Истото

³⁾ Тодор Симовски, Населените места во Егејска Македонија, кн. прва, Скопје, 1978, 287. Станува збор за селото Шлопинци, кое се наоѓа на четири километри јужно од Гевгелија и од западниот брег на реката Вардар. Истото село настрадало во Балканските војни, при што дел од населението побегнало во Гевгелија и Бугарија, а се до 1924 год., претставувало чиста македонска населба.

⁴⁾ Исто, 340—341, Селото се наоѓа во близината на Гевгелија, покрај грчко — југословенската граница на левиот брег од реката Вардар. Во времето на Балканските војни многу настрадало, поголем број од неговите жители побегнале во Гевгелија, а делумно од нив во Бугарија. Во 1920 год., селото броело 313 жители, а дел од нив се иселиле во гевгелиските села „како гркомани“.

⁵⁾ Истото, 281, Ова село, уште од старо време било, населено со чисто влашко население, кое со текот на времето во етнички поглед не претрпело промени.

тацијата на историската вистина го објавуваме документот во целост, и се надеваме, дека со него ќе се разветли уште еден мал дел од историјата на македонскиот народ.

Прилог — превод

Министерство на војската и морнарицата

Општо воено одделение

Пов. Ф. Б. Бр. 447

13 мај 1920 година

Извештај, дека се очекува доаѓање на бугарскиот комитски војвода СТОЈЧЕ ЈОВАНОВИЌ; и за состојбата во Грчка Македонија

До Министерството за внатрешни работи

Командантот на граничните трупи, со Пов. бр. 11. од 6 овој месец го испраќа следниот извештај на командантот од 20. чета на граничните трупи: „Бугарски комити во оваа околина за сега нема али се очекува скоро доаѓање на војводата Стојче Јовановиќ, родум од село Серменин. Ова го дознав од повереникот и деловодителот на општината Конска во чија општина е селото Серменин.

Се спогодив со околинскиот началник и штом дојде ќе трагаме по него да го пронајдеме. Верувам дека со началникот Г. Вучковиќ ќе успееме да го пронајдеме, зашто г. Вучковиќ во овие краеве порано бил под Турците полициски чиновник, и тогаш секогаш успевал, да ги пронаоѓа и фаќа бугарските комити.

За Грците го дознав следното: Во сите места во грчка Македонија наспроти реонот на оваа чета, се забележува дека Македонците се бунат, некои бегаат во шума, и досега многу кај нас, оставајќи ги своите домови и имоти; на пр. во Гевгелија има 28 фамилии побегнати малку порано од селата: Шопница, Мочуково и Лумница (Грција) а од декември минатата година па досега побегнале 8 фамилии. Сите овие се жалат на теророт од Грците и зборуваат дека Грците им забрануваат да зборуваат македонски; во црквите службата се врши на грчки јазик, Сите стари луѓе па и младите не знаат грчки, одат три пати неделно во училиште, седат на клупи и така им се предава грчкиот

јазик. Не се осмелуваат на имотите да ги испраќаат жените и девојките, зашто грчките војници над нив вршат силувања. Ова го прават со Македонците, кои ни се наклонети нам, а оние кои се наклонети на Бугарите ги раселуваат во внатрешноста на нивната Македонија.

Пред три дена обиколувајќи ја границата, свратив во селото Лумница кај грчкиот воен офицер, потпоручникот г. Мијокис и при оваа прилика на ѕидот на општинската куќа ја видов залепена неговата наредба со следната содржина:

Граѓани,

Постои наредба на нашиот командант на Дивизијата во Лерин, генералот г. Мазарикис, да зборувате грчки а не романски и српски, зашто вие сте Грци, а никако Романи и Срби. На вас таа наредба ви е соопштена, па иако ви е соопштена, слушам дека пак зборувате на друг јазик.

Последен пат ви напоменувам да се придржувате на горната наредба и редовно да ги посетувате часовите, каде на вас учителот ви го предава нашиот јазик, во спротивно ќе ве казнувам и ќе барам да се раселите“.

Усмено ми кажа г. Мијокис дека неговата казна се состои во тепање со стап.

Горната наредба е напишана на грчки јазик а ми ја преведе артилерискиот поручник г. Горѓе Ивановиќ, делегат за собирање на мунисија, кој тогаш заедно со мене беше во Лумница.

Повеќе пати до сега, обиколувајќи ја границата, сум разговарал со Македонците од грчката територија, кои чуваат стока или ги обработуваат своите имоти, и секогаш им е прво во разговорот, да прашаат дали границата ќе се прошири — помести, па да останат кај нас, зашто зборуваат дека Македонците, кои се под нас, живеат и наполно се слободни, а тие се робови“.

Чест ми е да доставам.

Доставено:

до Председателот на Министерскиот совет
до Министерството за надворешни работи
до Министерството за внатрешни работи

По заповед на воениот министер
началник — полковник,

Пет. Ј. Марковиќ

15. V. 1920.

Министерство за внатрешни работи
на Кралството на Србите, Хрватите и Словенците
Управно одделение
Пов. У. Бр. 509

15. мај 1920 год.
во Белград

До Одделението за јавна безбедност
Со молба на надлежност.

По наредба
на министерот за внатр. работи.

